

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA - VEU DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA,"

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Girona	1 pesseta trimestre
Fora	1'25 id. id.
Estranger	1'50 id. id.
Un número	10 céntims

Any 3.er

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ CORT-REAL 7-1.er

Diumenge 27 de Setembre de 1896

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletons, etc., que s'remeten a la Redacció, se'n donarà compte en lo Setmanari

Núm. 128

SECCIÓ GENERAL

MODIFICACIÓ D' IMPOSTOS

Es cosa vella y sempre 'ns vé de nou. S' obran las Corts y, apart dels dies que ocupa la discussió d' actas fins á quedar definitivament constituhidas, entran de plé en la discussió del missatje y comensa'l debat polítich, ahont los caps de colla lluhexen las qualitats oratorias, y passan dias y més dias sense que de tot allò ne tregui'l país cap resultat profitós.

Això unit á algun altre debat sobre qualsevol assumpto de relativa importancia, com ha sigut en la present legislatura la insurrecció cubana, fa que las Corts se trobin al final de sas tascas sense que s'hagi ni tant sol resat de lo que més al país pot convenir.

Vé allavors l'aprobació á corre-cuya dels pressupòsits y de las lleys complementarias dels mateixos, y 'ls periódichs noticiers y de gran circulació que tant á la menuda 'ns han enterat del discurs del orador A. ó B, ni sisquera donan la més petita noticia dels projectes de lley que poden interessar al país, projectes que son aprobats ab tota pressa á última hora.

Lo mateix, com no podía menos, ha passat en la present legislatura: lo debat polítich ocupá dias y més dias, tots los grossos feren lo seu respectiu discurs y van donar la seva cullarada: altres tants ne durá'l tema de la insurrecció de Cuba sobre si havia de acabarse axis ó allí, y excepció feta d'alguna lley, com la de auxilis als ferro-carrils, que fóu llargament discutida, no per lo que al país pot interessar, sino per altras causes que no son del cas, moltes d'altres foren tot de pressa aprobadas, algunas fins sense discussió.

Aixís es que fins que s'han publicat en la *Gaceta* y tenen per tant carácter obligatori, no se ha pogut enterar tothom de las modificacions que s'han fet en la lley del timbre, impost de la sal, consums, drets reals y altres, de quinas els periódichs no n'havían donat la més mínima noticia; com, per exemple, la modificació de la lley de Enjuiciament civil en lo referent á la tramitació del deshausi, etc.

Es sens dubte una de la que més importància té pel contribuyent la lley modificant los impostos del pressupòsit ordinari d'ingressos y d'aquesta lley es molt interessant l'art. 10 de la mateixa, que convé á molts sapiguer. En ell se concedeix lo plasso d'un any pera que 'ls contribuyents que tinguin fincas adjudicadas á la Hisenda ó als Ajuntaments en pago de deutes de contribució, puguin tornarlas á son domini sempre y quan dintre el término de sis mesos, á contar de la publicació de la lley, paguin lo vuytanta per cent del deute principal y 'ls drets del agent executiu, dispensantselshi los drets de timbre del expedient, interessos de demora y l'deu per cent restant del deute principal; de manera que, si l' deute per contribució era de vuytanta pessetes, pagant sexanta pessetes y 'ls drets del agent tornarà la finca al seu poder.

Iguals beneficis se conceden als contribuyents que paguin dintre l'segon mitj any, ab la única diferencia que haurán de pagar el deute íntegre y 'ls drets del agent executiu.

Aquest dret sols té una limitació, y es que no podrá utilitzarse quan las fincas hagin sigut adquirides per terceras persones que tinguin inscrit son dret en lo Registre de la propietat.

En aquesta comarca no deixa d'haverhi algunas fincas adjudicadas al Estat per falta de pago de contribucions y, si 'ls contribuyents volen possehirles de nou aprofitant los beneficis que aquesta lley concedeix, encara que no sian de gran importància, serà més petita la quantitat que hauran de entregar si pagan dintre 'ls primers sis mesos.

K.

LO CACIQUISME.

Es contra'l recte govern dels pobles, com la anarquia.

A las injusticias dels poderosos, al govern malmenat l'anarquisme hi oposa una negació: la negació de tota lley, de tota autoritat, de tot govern.

Donchs la injusticia dels poderosos fa més. Al govern que tot ho malmet hi afegeix una afirmació: la afirmació de que ells son més lley que la lley, més autoritat que la autoritat, més govern que'l govern.

Lo primer se limita á iegar; lo segon no para fins á doblar la vexació, á doblar la tiranía.

Es lo castic de las coas contra naturalesa: á la naturalesa veritable, la verdadera, se'ja substitueix per una falsa naturalesa.

Y lo que en lo govern dels pobles substitueix al govern natural consagrat per la Historia y per la tradició, es aixó, es aquesta mena de monstruositat dels temps moderns, es lo caciquisme.

Es una monstruositat que ha nascut perque debia naixer; es una monstruositat contra natura, pero que es llògica dintre la vida dels pobles á la moderna.

Tothom sab com á Catalunya se li tragué'l dret de governarse y com la Catalunya antiga en defensa d'aquest dret va morir enterrada aquí dintre mateix de Barcelona sota las ruinas de las murallas que s'obrián y del barri de Rivera que aterravan los soldats del rey Felip. Pero després de la Catalunya vella 'n nasqué una altra, una Catalunya esclava. Y després d'aquesta una Catalunya acostumada á la esclavitut.

Contra aquest pecat ha vingut lo castic, que sempre cau sobre 'ls pobles que s'acostuman á ser governats per altres.

Aquest castic es lo govern irregular dels traydors, lo govern de sota ma dels que no son govern, pero que ajudan á las baixes dels governats; la tiranía de aquells que d'amagat, darrera bastidors, ho son tot, perque es lo que afalaga 'ls mals del conquistador foraster.

Lo fet no 'n pot ser més de llògich.

Ni'l govern á Madrid, ni 'ls delegats forasters y mudables de la província, que no tenen coneixement d'ella ni arrels y fonamentat prestigi, que son gent tota desconeguda y adventicia, poden exercir altre govern que no sia'l que en realitat representan: lo govern del conquistador, lo govern del foraster, que es un govern absolut, casi despótich.

Pero's tracta de violar la naturalesa. Se volen donar formes de llibertat á aquest govern foraster; se'l vol disfressar del poble pel poble, y pera lograrlo es precis falsificarlo tot.

Al govern artificial substituirlo per un altre de real y verdader; al poble tot senser, indiferent, que aborreix la gran comèdia, per un altre poble, com lo poble del teatre; un poble que ho sembli, que apareixi numérós, que 's disfressi de veritat pera 'ls efectes administratius, para los efectos legales.

Y llavors naix lo cacich ab tota la comparsa de la política á la menuda, ab totas aqueixas institucions que, á falta de las verdaderas, representan á la voluntad nacional.

Lo Comité substitueix á la antiga representació de las classes; lo Comité es lo gremi modern.

A la veu pública se la falsifica per la veu d'un periódich que ad hoc se paga, y pagant canta.

A la antiga direcció de las inteligencias superiors, dels interessos elevats, de la cultura major... lo directori casi anònim, format de gent que no vol ser vista.

Fins al senyor feudal antich, fins al que be ó mal reasumiá á la colectivitat, se'l substitueix per un altre més prosàich, més burgés: lo cacich.

Y en las questiones que á tothom interessan lo govern no consulta al poble: sino al cacich ó al directori ó al comité.

Arcades y governadors y autoritats son la apariencia, son lo fenomeno; més ensota hi ha una tramoya

més ridícula, de més baixa mà, que es la real la veritable tiranía.

La autoritat fa com qui governa; pero qui governa no es ella.

Perque hi ha un á Madrid que es cacich de tot España, y ni ha un altre á Barcelona que es cacich de tot Catalunya y un altre á Granollers que ho es del Vallès y un altre á Mataró que extén sa jurisdicció per part de la Costa, y un altre á cada ciutat y á cada vila y á cada poblet, y tots aquets son més que'l governador y que'l batlle. Y tots així d'amagat, per sota mà, forman per una fiction de derecho tota una verdadera y real tiranía ab apariencias d'ample llibertat.

Lo poble no es lo poble, sino 'ls que surten com á votants de las urnas, ni sen clam es res, més que lo que diu un comité polítich ó lo que crida un diari. Y 'l tirá foraster no sent res més que lo ells li contan d'aquesta falsificació de la naturalesa, de la realitat de las cosas.

Així los governs que han de viure d'un parlament que hauria de ser representació dels pobles, viuen d'un parlament que no representa res, d'un parlament fet per ells, distribuït y organiat per ells mateixos.

Lo cacich fa'l diputat, lo diputat sosté'l ministre y 'l ministre sosté al cacich.

Y perque 'l ministre necessita al diputat y 'l diputat al cacich, no hi ha més lley que ell, ni més dret que ell, ni més justicia que la seva.

Y d'aquest encadenament no se'n surt ni d'aquell círcol vicios tampoch sense rompen'l lligam, sense trencar la cadena.

Lo caciquisme també 'n té d'història.

Llegeixo en una obra que 's refereix á Catalunya:

«Los petits propietaris, fins los que havien intervingut en lluitas civils y no foren despullats per César, abandonaren los camps hereditaris pera conresar los dels altres, ó's feren soldats pera gosar del pillatje, ó fugint dels impostos, viviren en las ciutats arrimats á algún poderós servint á passions d'altre, ó formant clientela á cambi de captar á la porta del palau lo salari ó la spòrtula repartida á la turba famolenta, com la sopa en la edat mitja. ¡Quina espesa fumareda, exclama Juvenal, la de la spòrtula que distribuixen. Vejau; arribaren ja cent convidats ab sos ormeigs de cuyna!»

Tal fou lo caciquisme de la decadència y podridura de la vella Roma.

Més tard lo Patró romà 's convertí en Senyor feudal, y la gent de bon grat ó per forsa devia comprar la seguretat personal á cambi de la llibertat.

Pero sempre era aixó constituit á la llum del dia.

Al patró romà se'l veia y al feudal també.

Era un estat social trist, pero lo que era, era. Lo feudal, lo seu govern y fins la seva tiranía los mostrava al sol, fent brillarhi sas armas dauradas, plenes de coloraynas.

Era una tiranía brillant, al menos rica de color y d'art; era una tiranía barrejada ab certa noblesa, com aquells crims venecians executats ab punyal adamascat ó ab matzinas servidas en artística copa.

Ara 'l tirá es un ningú: un fabricant adinerat, un home enriquit de poch que encara no fa de rich. Es un tirá prosàich, manso, administratiu. De vegades un tirá anònim, un directori oclut.

No surt vestit ab la cota cuberta de sas armas, no té palau, no té sepulcre artístich en lo temple, ni il·luheix espasa ni tant sols gasta'l luxo esplendorós del senyor antich.

L'artifici que governa 'ls pobles moderns lo veyém com qui contempla una farsa, una comèdia, desde dins de bastidores.

Lo que per fora als pobles vells los semblavan palaus y arbredas, lo que antigament apareixia disfressat de la riquesa y del luxo, ho veyém com drapots despreciables, com armastostes bruts, com carcanadas podridas y corcadas.

JOSEPH PUIG y CADAFALCH.

DESCUBRIMENTS PROTO-HISTORICHS EN L' AMPURDÀ.

En las montanyas del Alt Ampurdà acaba de fer importantíssims descubriments arqueològichs l' illustrat arqueòlech y advocat de Figueras D. Romuald de Alfàras, los quals proporcionan bastants datos per aclarir alguns punts oscurs de la proto-historia de Catalunya. Per de prompte pot afirmarse, ab absoluta seguretat, que la comarca superior del Ampurdà, rattllana ab lo Pirineu, fou, en temps antiquíssims, habitada per numerosa població, en la primitiva època coneguda per era paleolítica.

Los descubriments ara per primera vegada portats á terme convencen que foren aquelles esquerpas y solitarias encontradas molt més poblades que no pas avuy, donchs que no existeix cova, ni bauma, ni raciona de rocas, que no hagi estat aprofitada pera habitació humana.

De les moltes cavernas que existeixen en aquelles afraus, fins ara sols n' explorà sis lo Sr. Alfàras. En totes hi reconegué la existència del home proto-històrich, demostrant haver sigut habitadas en la indicada època *paleolítica*; en totes les covas recullí dit explorador infinitat d' instruments y atuells de pedra sense pulir. En dues cavernas, que pogué regoneixer ab major detenció, retirà ademés varis fragments de terrissa.

Una de ditas cavernas es un exemplar de capdal importància, tal vegada únic en nostre país, verdader tipus de lo que serien les habitacions humanas en aquella reculadíssima època. Situada en terreno inaccessible, tal que la primera vegada que intentà l' senyor Alfàras regoneixerla degué recular davant los precipicis en que's troba emplassada, ni sisquera 'ls pastors tenían coneixement de la tal caverna, aixís es que ha arribat fins á nostres temps intacta, ab sa empalissada formada de llosses altes y estretas clavadas en la terra verticalment, una junt ab l' altra. En la entrada s' hi veu lo camí de sortida obert en la roca, y encara hi ha la porta de pedra que la tancava.

En dita caverna se recullen més de doscents objectes de pedra sense pulir, no classificats encara, puntes de fletxa, de llansa, ganivets, serras, raspadors, etc., etc., y entre 'ls exemplars més notables se senyalaran quatre grans ganivets de cinquanta centímetres de llarg que pesan deu kilos cada un, tascons y varias pedras que servirian pera ésser travalladas...

Per tot arreu de la montanya està plé d' enterraments, haventse aprofitat pera aixó 'ls relleixos de las rocas y las baumas, quals oberturas tapavan ab paret de pedra seca. En tots los fins are examinats, si be no s' hi han trobat cadávers, descubrí'l Sr. Alfàras molts objectes de pedra de la primera època *paleolítica*.

També reconegué un *dòlmen* y un *cromlek*; aquest té la forma d' una Z, sense haverhi trobat altra cosa que petits trossets de carbó; y en l' últimament dit megalítich, ademés, varis menuts fragments de ceràmica, de pasta grollera y cuya al foix exterior, com la generalment coneguda y trobada en monuments de la mateixa època; ganivets, puntes de llansa, etc., etc.

Molt queda encara pera estudiar en aquella comarca tan interessant en totes las èpoques de nostra nacionalitat, proposantse l' senyor Alfàras continuar sas profitoses investigacions l' any vinent en la temporada aproposit, donchs que l' territori que conté dits recorts y monuments de la proto-historia de nostra regió es extensíssim.

En la part no explorada encara s' assegura per la gent coneixedora del país que existeixen un *dòlmen* y un *cromlek*.

Lo senyor Alfàras ha fet plans y tret dibuixos de la comarca explorada, y s' proposa publicarne un estudi detallat en la *Revista de la Associació Artística Arqueològica Barcelonina*, ab lo qual farà un meritíssim servei á tots los que's dedican en nostra terra al estudi de son passat y al travall d' esbrinar los orígens de nostra antiquíssima civilisació é historia, mereixent desde ara l' illustrat amant de la terra Sr. Alfàras l' aplauso de tots los bons catalans, donchs que per pura afició, y sense altre auxili que son entussiasme pera l' estudi, dedica sas horas vagativas y sos cabals en fer lo que en altres països, més felisos que l' nostre, se creu honrosa atribució del Estat per medi de las Academias y Cossos facultatius, rumbosament subvencionats y atesos, com reclama la cultura moderna. — P. C. y G.

Aprobar comptes per valor de 79'62 pessetas.
Concedir permís pera fer obras D. Esteve Puig.

Restablir la classe nocturna de dibuix, acceptant las prescripcions del Reglament aprobat per la Diputació en acort de 24 Abril de 1891 y acullirse á sos beneficis, e lo justificat suposat de que la indicada corporació cedexi lo material existent en la suprimida escola menor de Bellas Arts y faciti l' Institut provincial lo local que pel mateix objecte venia utilitzant la Diputació; delegant á la Comissió de Foment pera que portá la pràctica lo més prompte possible aquest acort.

Diumenge passat, entre set y vuit del vespre, lo director-proprietari del «*Diario de Gerona*» fu agredit á cop de bastons per un dels redactors d' un setmanari d' aquesta ciutat en les voltes de la Rambla de la Llibertat, quan aquelles estaven plenes de gent per havershi refugiat de les quatre goles que caygueren la major part de les personnes que per la Rambla passejaven. Lo fet promogué lo consegüent escàndol y pertorbació y fou dura y justament censurat pel públic.

Efectivament, aquest que ja està cansat de llegir en los periódics dictats y paraules impropies pera ésser escrites, té dret á que se l respecti y á que no s' peorbi la seva tranquilitat especialment en la via pública pels qui, liguentse periodistes, en competes de donar llum donan sum.

L' aggressor, detingut poch després del succès, fou posat en llibertat l' endemà.

S' assegura que la cosa no pararà així y que son tres los particulars que estan disposats á portar als tribunals al director de *El Guasón*, per ofenses que considerar haver rebut de dit periódic.

Condempném l' agressió y deplorem lo qu' està passant, no ja com á periodistes (puig tenim dit y repetim que 'ls que escriuen en *Lo GERONÉS* no ho son ni preténen serho de professió), sinó com á geronins qu' estiman el bon nom de la ciutat, compromés per aquests extremos d' obra y de paraula.

— En altre lloc del present número publiquem lo bonich brindis, que en llengua catalana dirigi 'ls metges qu' assistiren á l' Assamblea tinguda en La Bisbal pel Sindicat mèdic de la província, en lo dinar ab que celebrarei la reunió de dita Assamblea, lo metge de Gerona y amich nostre D. Joseph Pascual y Prats.

— Divendres en lo monastir de Sant Daniel se féu la consagració de la nova abadessa per nostre Ilm. Sr. Bisbe. La falta d' espat fa que dexém pel número vinent lo donar compte de tant solemne acte.

— La Confraria de la Passió y Mort, establet en la iglesia de Sant Feliu, celebra avuy la festa de la Exaltació de la Santa Creu ab misses desde dos quarts de sis del matí á les dotze del dia, ofici á les deu, y á la tarda trissagi, sermon pel Rvt. D. Anselm Herranz y adoració de la Creu.

També á la iglesia del Hospici les Germanes de Sant Vicents de Paul, celebraran la festa de son Patró ab misses, ofici y, á la tarda, rosari, sermon per D. Ot Rosa y goigs del Sant.

— Lo distingit escriptor y canonge de la Seu de Vich D. Jaume Collell, ha sigut encarregat de la presidència d' una de las quatre seccions en que se dividirà lo Congrés anti-masònic, pròxim á celebrarse.

— Hem rebut la visita de nostre amich y company de causa don Ernest Moliné y Brasés.

— Diumenge, á dos quarts onze de la nit, se barallaren dos joves, resultant un d' ells ab quatre ó cinch punyalades. Son varis los presos. Lo ferit continua grave á l' Hospital.

— Los días 10, 11 y 12 de Novembre próxim, tindrán lloc los exercicis de oposició als curats vacants en aquest bisbat.

— En lo Certamen ultimament celebrat á Calatayud, ha sigut premiat ab una estàtua alegòrica del telèfon, per son traball titolat «La electro-química; importància científica é industrial de sos moderns productes», l' enginyer D. Pere Pella y Forgas, fill de Bagur. Lo felicitém coralment.

— Hem rebut lo número del 15 de Setembre de la notable Revista quinzenal *Las Misiones Católicas*, que conté un extens é interessant sumari y en la quina se donan compte dels progressos de la Religió Catòlica en totes las parts del mon. Per creurel d' oportunitat, hem traduhit é inclós en la nostra secció de varietats l' article que publica referent á Filipinas.

— Varis pobles de la província de Lleida pensan construir un camí que uneixi la Vall d' Arán ab la Pobla de Segur, passant per los ports d' Erta y Caldas. Per medi d' aquest camí, en un dia y mitg se podrà anar de Viella á Artiás y á la Pobla, y en pocas horas de cada una d' aquestes poblacions á Caldas de Bohí.

— Llegim en *La Renaxensa* que una de las primeras produccions catalanas que s' estrenarán en lo Teatre Romea, la temporada vinent, será *Lo comte d' Ampurias*, drama en tres actes original de nostre amich D. Ramón Bordas y Estragüés.

— Com á prova de que la resurrecció de les nacionalitats històriques y les reivindicacions nacionalistes son al present un fet general que s' manifesta per tot arreu, veus aquí lo que demanan los armenis que sufren avuy lo jou dels turcs:

1. Nombrament pera la Armenia d' un gran-comissari, d' origen y nacionalitat europees, elegit per les sis grans potencies.

2. Los valis, mutassaris y caimacans, serán nombrats per lo gran-comissari y sancionats per lo Sultá.

3. Organización de milicia, de gendarmería, y de policia dels pobles indígenes sota lo comandament d' oficials europeus.

4. Reformes judicials en lo sentit del sistema d' Europa.

5. Libertat absoluta de cultes, d' instrucció y de la premsa.

6. Aplicació de las tres quartes parts de les recaudacions del país á les necessitats locals.

7. Estinció de tots los impostos endarrerits.

8. Exemptió d' impostos durant cinch anys, y destinació en los cinch anys següents del impost pagador al sultá á la indemnació de les perdes causades per los darrers trastorns.

9. Retrocessió immediata de les possessions d' immobles usurpades.

10. Retorn lliure dels armenis emigrats.

11. Amnistía general pera 'ls condemnatius politichs armenis.

12. Nombrament d' una comissió temporal, formada per los representants de les grans potencies, la que s' estableix en una de les principals poblacions de la Armenia y vigilará la execució dels articles sobredits.

— Los xicots del actual reemplàs que varen ésser sortejats lo dia 13 d' aquest mes, tenen lo plazo de dos messos pera redimir-se que acabarán lo dia 12 del vinent Novembre.

— Al concurs obert per l' Ajuntament pera l' aixecament d' un piano d' ensanxe d' aquesta ciutat s' ha presentat una sola proposta, la de D. Eugeni Campollonch, distingit arquitecte de Vilafranca del Panadés, cunyat de nostre estimat amich D. Joaquim Mas y Minstral.

— Ab molta rahó fa notar un periódic local que 'l dia 20 d' aquest mes cumpliren 90 dias desde que se presentà al Ajuntament una sollicitud, firmada per variis industrials d' aquesta ciutat, demandant lo traslado dels fielats de consums al límit del radi d' aquest terme municipal.

Es l' hora que res ha dit encara la Comissió d' Hisenda, que devia donar informe.

— A propósito de la gran passejada per Italia dels periodistas espanyols, lo corresponsal á Madrid d' un diari ministerial de Barcelona, escriu:

— Fa pena recordar lo que digué la premsa quan se tractà d' adquirir lo barco de la casa Ansaldi, de Génova. Se desfrenen las llengües de la publicitat d' una manera espantosa. Tota mena de paraulades s' enjegan sobre 'ls constructors y sobre 'ls que tractaven de comprar lo barco. Un pobre senyor Perronne, que tingué la desgracia de venir comissionat pera ultimar l' assumptu, sufri una munió de dicteris que no hi havia per hont agafar. En fi, desde 'ls periódics més serios fins als més lleugers, desde *El Imparcial* al darrer setmanari, ja ab tota la gravetat, ja ab tota la broma possible, varen treure partit del cas, y Ansaldi y Perronne y Génova y 'l ministre de Marina y tothom, foren objecte de censuras y de burlas.

Pero á algú se li ocorregué una bona idea, y digué: ja aném á fer un gran negoci venent lo barco á un preu fabulos, destiném uns quants milers de duros pera obsequiar als periodistas ab pernils, xampany y viatges de recreo; entretenimós ab músicas y visscas y felicitacions, y las cosas aniran com una seda. Y dit y fet; no lejar un vapor, invitar als representants dels periódics, durlos á Génova, á Florencia y á Roma; dalshí bons menjars y bons vins, obsequiarlos á cos de rey, y en paus ab Deu.

Ansaldi es lo primer fabricant del mon; Perronne es lo primer cavaller; los barcos d' Italia son una maravella, y no vint milions, sino cents se'n poden donar pera tindre un *Cristóbal Colón* com lo que 'ns va á entrar per las nostres portas, després de gronxar en las aigües de Génova, per compte del tresor de Espanya.

— Lo diari regionalista de Reus *Lo Somantent*, ha sigut denunciat, segons se diu en virtut d' ordres vingudes de per amunt, per un article publicat la dia 12 d' aquest mes titulat «Protecció als desheretats», essent detingut son director. Aquest està ja en llibertat provisional. Sentim de veras lo contratemps de nostre company y esperém confiadament en la seva prompte absolució.

Végu lo que sobre 'l fet relata 'l mateix diari:

Després de la detenció d' unes divuit horas, y previas las declaracions de tots los que forman la redacció de *Lo Somantent*, á dos quarts d' una d' avans d'ahir, diumenge, fou posat en llibertat provisional nostre director D. Joan Puig y Algayer.

L' acte de la sortida del detingut fou un aconteciment, donchs tant á la entrada del Cuartelet com á la devanteria de la plassa del Rey, hi havia una munió d' amics del mateix y bon número d' estimats companys en la premsa local que esperavan ab ànsia la llibertat de nostre director, essent salutat de tots y acompañantlo un bon rato.

Aixímateix foren moltes las personnes que durant la detenció havien acudit á enterar-se del estat del pres, aixís com á fer los oferiments, si be's veyan precisats a consignar los noms ó deixar targetas, tota vegada que no 'ls hi era permès la comunicació. Entre las entitats més caracterisades que anaren á enterar-se ó a recomanar al detingut, s' hi comptan lo M. Iltre. Sr. Arcalde, las personalitats més significades y prohoms de tots los partits polítics y directors de la premsa local, deixant noblement á part tota divergència política.

Las referidas demostracions de simpatia y consideració que s' poden conceptualitzar dirigides á nostra humil publicació, obliga á la redacció de *Lo Somantent* á quedar altament agraciada á tots los que hi han pres part, alentantla ademés a prosseguir son camí emprés, que, encara que espinós, arribarà sens dupte á son terme en benefici dels ideals que ab justicia persegueix.

— Per lo que interessa als senyors metges, debém recordar que á l'últim de mes fineix lo temps per adquirir la Patent, ab lo ben entès que en cada població tenen de pagar en total igual quantitat que pagavan per la cuota antiga.

Si algú vol passar-se sense ó he la adquireix de ínfim preu, la administració pot carregarli el doble de lo que val una Patent de 1.ª classe, segons lo art. 8 del R. Decret sobre Patents.

— A conseqüència de l' acort de l' Ajuntament de crear una escola de dibuix, en substitució de la menor de Bellas Arts que avans existia en aquesta ciutat, se parla molt de com s' organitzarà aquesta. Hi ha qui diu que l' Ajuntament la vol donar al professor de dibuix del Institut; hi ha qui diu que sols se tracta de tornar á emplear als ajudants de la suprimida. Lo natural y lògic seria que s' dongués per oposició com s' han donat las que

Notícies

Oficials

AJUNTAMENT.—Sessió del 23 Setembre.—(2.ª convocatòria.)—Reunits set concejals baix la presidència del senyor Arcalde don Joaquim d' Espuna, se prengueren los següents acorts:

hi ha en altres poblacions de la província. Axis podrían obtarhi tots los que's creuen ab coneixements y aptitud pera desempenyala y no's donaria lloch á suposicions de si de lo que's tracta d'afavorir á aquest ó aquell.

FIRAS Y FESTAS. — *Firas.* — Dia 29, Corsà y Hostalrich. — 30, Bañolas. — 4 de Octubre, Sarriá y Pontmajor.

Festas majors. — Dia 27, Sils y Vilopriu. — 29, Riudellots, S. Miquel de Fluvia, S. Miquel de Culera y Ventalló.

J. LLINÁS Y C. — BANQUERS. — *Ciutadans*, 16. — Compran ab benefici cupons d' Exterior, Cubas y altres. Compran y venen valors al comptat. Reben ordres de Bolsa. Obran compte, corrents ab interès.

CAXA D' ESTALVIS DE GERONA. — *Ciutadans*, 16, y Llebre, 2. — Imposicions al 5 per 100 desde 10 pessetes. — Id. al 3%50 per 100 desde 1 peseta. — S' admeten los dilluns, dijous y dissabtes de 9 a 1 y 'ts diumenges de 10 a 12.

Pera les devolucions los mateixos dies y hores. — Se proporcionan gratis prospectes pera 'ls altres detalls.

L' UNIÓ AGRÍCOLA, INDUSTRIAL Y COMERCIAL. — *Emissió de 20.000 accions de 125 pessetes una.* En les oficines de la casa de banca J. Llinás y Companyia, queda oberta durant les hores de despatx que la mateixa té establertas, la suscripció á les espressades Accions, y se proporcionan los prospectes y demés notícies que s' ecessin.

VARIETATS

FILIPINES

SITUACIÓ Y LÍMITS

L'arxipèlach constituit per aquestes illes està situat en la part més septentrional del arxipèlach asiàtic dintre la zona tòrrida del Nord, entre 5°9' y 21°3' de latitud Nord y 120°40' y 130°37' de longitud oriental del meridià de Madrid. Lo rodejan pel N. y O. lo mar de la Xina, per l' E. lo Oceà Pacífich, y pel S. lo mar de Célebes. Desde les terres estranyes del N. E. á les costes xines hi ha uns 630 kilòmetres. La terra més propera al N. es la illa Formosa, al E. les illes Palaos, al S. E. l' arxipèlach de les Moluques, al S. l' illa Célebes, al S. O. Borneo, y al O. la Onixinxia.

Entre Madrid y la capital del Arxipèlach filipi la diferençia de meridià es de vuit hores, divuit minuts y quaranta segons. Es á dir, que quan á Madrid son les dotze del dia, a Manila son les vuit divuit minuts y quaranta un segons de la nit.

ILLES QUE FORMAN L' ARXIPÉLACH Ab exactitud ningú fins avuy ha dit lo nombre d' elles. Es creu que passan de mil quatrecentes. Prescindint de l' arxipèlach de Joló, solen dividirse en quatre grups. Luzón adjacents al N., illes Bissayes al mitj, Paragua y adjacents al O., Mindanao y adjacents al S.

Se consideran com adjacents de Luzón; Mindoro, Masbate, Ticao, Burias y Batanes.

L' arxipèlach de les Bissayes lo componen Panay, Bohol, Leyte, Negros, Cebú y Samar. Bassilan es la més important les adjacents á Mindanao; y Buruanga, Calamianes y Bach, les pròximes á Paragua.

Aquestes son les illes principals. Respecte á les demés se n' enumera.

EXTENSIÓ Y POBLACIÓ La distància màxima entre terres extremes del arxipèlach, de N. á S., es de 1,950 kilòmetres; y de O. á E., de 1,284. La superficie total del mateix es, segons càlculs dels mariners espanyols, de 345,585 kilòmetres, poguent apreciarse en 140,000, si s' hi contan tots los territoris de la Paragua, Mindanao, y l' arxipèlach de Joló.

De conformitat als cens fets en 1876 per l' Arcabiscbe de Manila, la població era de 6.173,632 ànimes.

D' aquests individus, eran: Indígenes reduïts y mestissos, 5.501,356; infidels no reduïts, 602,853; estrangers, 175; militars, 14,545; espanyols de la administració civil, 52; marinos, 2,924; clero y Corporacions religioses, 1,962; espanyols sense caràcter oficial, 13,265.

S' ha de tenir en compte que les estadístiques no son plenament exactes, doncs hi ha grans territoris, encainexplorats, habitats per indis nòmades, quin nombre es conegeut. Ademés, la població ha tingut d' augmentar des de l' cens á que hem fet referència, puig en aquell arxipèlach ha crescut sempre d' un modo extraordinari.

RASSES É IDIOMES

La població de Filipines es molt heterogenea. Se compone de europeus (espanyols y estrangers), espanyols filipins, mestissos espanyols y estrangers, mestissos xinos, édigenes, vulgarment enomenats *indis*, nom que s' aplica preferència als indígenes catòlics. Pero 'ls mateixos indígenes de Filipines pertenexen á diferents rases, á dos o més: los primitius habitants del país, los *aetas* ó *itos*, de rassa negra occèanica, y 'ls *malayos*, es á dir, indis (los catòlics) y 'ls moros (los mussulmans).

Molts autors hi anyaden una tercera rassa, doncs á les pobles malayos los califican d' *indonesis*, ço es, polisia de la Malassia. Lo cert es que en lo tipo fisich se veuen los rasgos distintius de totes les rasses de la Occidentà del S. E. del Assia, desde el negre fins al moreno clar.

Los principals dialectes son lo bissaya, parlat per més de 3 millions d' indígenes, lo tagal (1.200,000), lo cebuà (10,000), l' ilocà (1.260,000), lo bicol (315,000), lo pangasinan (300,000), y 'l pampang (300,000).

Los infials ó salvatges parlen quasi tants dialectes com les son, distingintse l' Igorot, tinguan, usanobo, manya, itavés, ifugao, ilongote, apayo, ibilao, etc.

Ab prou feynes uns 200,000 indígenes en tot l' arxipèlach han l' idioma espanyol.

LA PROVINCIA DE MANILA

La província de Manila llinda al N. ab la de Bulacan; al S. la de Cavite; al E. ab les de Morang y La Llacuna, y al S. la badia de Manila.

La província mes petita de la illa de Luzón, doncs no mes que 675 kilòmetres quadrats de superficie. La seva extensió poja á 314,460 habitants.

Manila (capital de la província del arxipèlach filipi), fou

fundada per Legaspi, y son districte municipal compren, además de la població murada, los arrabals de Binondo, Sant Joseph, Sant Miquel, Sant Ferran de Dilar; Sampaloc y Tondo.

Los pobles de la seva província son: Coloocan, Las Pinyas Malibay, Mariquina, Montalbán, Macati, Muntinlupa, Navotas, Novaliches, Paudacan, Pasig, Paranyaqui, Pateras, Piñeda, Santa Anna, Sant Pere, Sant Joan del Mont, Sant Matheu, Sant Felip Neri, Taguig y Tambobo.

LA CAPITAL

Manila, la capital del arxipèlach filipi, esta situada en la costa de ponent de la gran illa de Luzón, en la ribera de sol ixent de la badia coneguda també ab lo nom de Manila, tocant al riu Pasig, que vé á desembocar en dita badia al N. de la ciutat, arrostant part de ses muralles. Per manera que Manila presenta una situació delitosa, sobre tot per la gran y cómoda badia que s' exten al O., y que podría contenir totes les esquadres d' Europa.

Rodeja la ciutat una muralla fortíssima, obra admirable en son temps, pero avuy en part ruinosa á consecuencia dels terratrémols de 1880, ab fossos, contrafossos, reductes, baluartes y un fort ben defensat, dit de Santiago, quina construcció presidiren los primers governadors de les illes.

Manila es la residència del govern general de les illes y del capitá general; es seu d' arcabiscbat, metropolità de les sufraganees del Arxipèlach, y centre de les Comunitats religioses que difundexen lo Catolicisme en aquelles regions llunyanas.

La població de Manila, ab sos arrabals, segons lo cens de ja fà alguns anys era de 315,571 habitants.

L' aspecte de la ciutat es trist y monòton; sos carrers estan tirats á cordill y tenen seras de pedra; les cases, grans y espayosas, estan construïdes expressament per resistir als terratrémols.

Té magnífichs edificis públichs, entre 'ls quins sobresurten la catedral; l' antiga aduana, ahont hi ha les principals oficines d' Hisenda; los convents é iglesies de Sant Agustí, Sant Domingo, Sant Ignasi y Sant Sebastià; l' Ateneu municipal; l' Observatori Meteorològich; la casa Missió dels Pares Jesuites; lo Palau del Capítol municipal, l' Hospici de Sant Joan de Deu, etc., etc.

En los arrabals, situats á la bora esquerra del riu Passig, hi ha 'l foco de la població y del comers. Lo caseriu es molt bon y sos carrers son amples. Lo de la Escolta, per la seva animació, vé á ser á Manila, encara que més modesta, lo que la Rambla es á Barcelona. Los arrabals estan creuhats de canals navegables pera petites embarcaciones.

Los indis, ab ses lleugeres barques, recorren tots los extrems de la població.

A Binondo, que es l' arrabal més important, tenen los europeus les seves millors cases de comers y 'ls xinos gran nombre de bazars.

L' ample y magestuós riu Passig está sempre plé de barcos de totes classes, presentant admirable cop de vista y la vida y animació que exigeix lo moviment comercial de la ciutat.

(Traduït de la Revista *Las Misiones Catòlicas*)

SECCIÓ LITERARIA

BRINDIS PRONUNCIAT EN L' APAT

que pera solemnizar la

SEGONA ASSAMBLEA DEL SÍNDICAT DE METJES

DE LA

PROVINCIA DE GERONA

SE FÉU EN LA BISBAL LO DIA 18 SETEMBRE DE 1896

Companys:

Al desitjarvos prosperitat y llargs anys de vida, vull recomanarvos procuréu fugir de tres capitals enemichs que té 'l metje: l' apotecari, las donas y la política.

Si sou de 'ls que viviu en poble que sols hi ha un apotecari, raquest vos serà amich, fins vos ajudurá en la pràctica, no descudarà de preguntar á cada un de 'ls que van á buscar una medicina qu' es lo que té 'l malalt, y al topar ab una dona que té 'l fillet malaltús li aconsellará que li donga lo per vosaltres receptat afeginti; pero vos faré un pegat ab lo qual he curat moltes criatulas: vosaltres ab lo bismut ó l' acit lactic hauréu corregit un gastricisme que podia matar al nin, mes per la mare serà lo pegat del Sr. Libori lo que l' ha curat; vosaltres ab major trevall y cuidado cobraréu la mateixa conducta; lo Sr. Libori ha cobrat las medicinas, ab torna: lo pegadet.

Si sou dos los metjes y un l' apotecari, aquest per sota ma farà pròsperos per el qui de vosaltres recepti més: per lo tant serà l' esca de desavenencies entre comprofessors.

Si sou varios los metjes y varios los farmacèutichs, procuréu receptar molt y pera totas las botigas, puig que 'l menos favores cut ja cuidear de tráureus la pell, ab modos: al parlar de vosaltres dirà, Fulano ja es bon metje, ja sab, pero no lleix gayre, es un poch rutinari, pensa ab altres coses, y tot perque no li feu despatxar los polvos ab ostias ó no recepteu l' aixarop glicerò-yodatich-fosfatat ab creosota y cacau, putinga qu' ell ha compost que li val cinc pessetes y al qui li pren li costa una indigestió.

Las *dona*s, no vull referirme á la muller, la dona propia, sino á aquellas que ab lo pretext de ser veïnadas ó entesas en cuidar malalts, las trobéu al costat de la partera, als peus dels bressols ó al caps del llit, donas que mentres vosaltres examinéu y preguntéu al malalt, res diuen, mes un cop havéu sortit exclamar: jo no li donaria questa medicina, jo probaria l' *amropatia*, jo li faria una untura d' oli de.... sargantana, jo tinch una recepta d' un metje de Barcelona què ha fet miracles; y molt pitjor quan hi afegeixen; si m' cregueseu l' faria visitar per Fulano. Las tals donas son lo llevat de descrèdit, son las que fan y desfan certas reputacions, son las que vos portan mil compromisos y disgustos.

Advertiu adenés que la dona, totas las donas, no discerneixen

de si teniu més ó menys ciència; ab una frase vos jutjan; sentiu que diuen: lo metje fulano no m' agrada; com si un hom se tingüés de casar ab totes ellas.

La *politica*, ó això que 'n diuen política, que quan era seria tenia en constant rezel á las famílies, que en èpoques fins fou causa de que se matessin germans ab germans; avuy, qu' es una especie de Carnestoltes, fa que un munidor electoral pòrtia perturbat tot un poble ó una comarca. D' eixa calamitat aparteusen que sino de tart ó de lluny tindrà d' abandonar vostra clientela.

Recordéuse que per lo metje en lo mon sols hi ha dos partits, un lo dels que sufreixen perque estan malalts, l' altre los que estan be de salut; als primers, sens diferencia de condició ni classe, havéu de cuidar, als segons estén encarregats de que se conservin bons.

Si logréu ser amichs de tots los apotecaris; si sou benvolguts de las donas tafaneras; y si 'ls que en los pobles fan los reparts ó afanen vots no vos son contraris, tindràs fácil l' exercici del nostre art, fins faréu algún diner, pero jamay seréu lo metje respectable que desitja l' Sindicat.

A la vostra salut.

J. PASCUAL Y PRATS

!ORFANETA!

Acabat lo festí, la taula alsada,
sortia sens' embràs,
Quant vaig trobá en lo fanch agenollada
una nena á mon pàs.
Las robes mitj desfetas y esquinçadas
y pàlit son semblant,
Demana ab las mans, pel fret geladas,
Una almoyna! resonat,
Donantli una moneda, contristat,
vaig dir á la noyeta,
De ta māre, infelis, corra al costat,
potser plora ipobretat!
Un estrany somris y de cop turbada
pensant ab sa dissort
Y just donantne al cel trista mirada,
digué: «Ma māre hā mort!»
Digué—«Ma māre hā mort, la fam m' aterra,
l' estació es molt gelada;
Ningú ab mi pensa ja sobre la terra,
iórfa y despullada!»
Es precis que 'ns tingüém de compadif
del qu' es menesterós:
Dávant miseria tal, m' avergonyí
de ser quasi ditxòs.

LLUIS MATAS Y CARRÉ

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Diumenge, 27.—XVIII. Ss. Cosme y Damiá germans martirs y s. Adolfo mr.
Dilluns, 28.—S. Wenceslao mr. y lo Bto. Simón de Rojas cf.
Dimarts, 29.—La Dedic. de s. Miquel Arcàngel.
Dimecres, 30.—S. Geroni dr. y cf. y sta. Sofía vda.
Dijous, 1 d' octubre.—Lo S. Angel Custodi del regne d' Espanya y s. Remigi b.
Divendres, 2.—Los Ss. Angels de la Guarda y s. Leodogari b. mr.
Dissapte, 3.—S. Candi mr. y r. Grau ab.

QUARANTA HORES.

Avuy se troban en la Capella de la Passió y Mort.

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del dia 26 de Setembre

Especies.	Mesures.	Pesetes
Blat.	QUARTERA DE 80 LITRES.	15'50
Mestall.	»	13'00
Ordi.	»	8'50
Segol.	»	11'00
C		

SECCIO D'ANUNCIS

SUCURSAL JUNCOSA

13 Plassa de la Constitució 13,
Gerona

DESPATX CENTRAL
10 FERNANDO VII 10
BARCELONA

Aquesta antigua y tan acreditada casa se dedica únicamente al comers de XACOLATES, SUCRES, CAFÉS y THÉS.

Reb directament los llegítmis sures de la isla de Cuba, els cafés de Puerto-Rico, HACIENDA, MARTINICA, MAYAGUEZ, MOCA Y CARACOLILLO de CEYLAN; de a quí el gran consum qu' es fa d' aquets articles.

Aquesta casa torra diariament lo café y se distingeix per la calitat y pureza d' ell.

Recomana que per obtenir un bon café aromàtic y fort se usin las barrexas en iguals parts del MOCA y PUERTO-RICO, aixís com lo CARACOLILLO y MOCA, evitant sempre que bullí puig que deu ésser una pura infusió.

Gran surtit de THÉ del Nort de Xina y del Japó. Aquesta excellent beguda sols pot obtenirse en las classes ditas ORANGE (*Carte Rouge*) LIPTON, ORANY PECCO, MENLANGE.

Especialitat en lo SOUCHONCH. Aquesta classe es el mes fort y deu emplearse en menos quantitat de la que generalment se usa; una lliure de THE SOUCHONCH equival a 4 lliures d' altres thés.

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Aygua Minòxima vegetal per tenyir lo cabell. No te riva en lo mon, perquè á més de sos efectes marevollosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim.

Aquest assombrós y sorprendent específich, se ven en dita perruqueria.

24, RAMBLA DE LA LLIBERTAT 24,
GERONA.

Grans rebaxes al engrós.

Escolta lector; si ets vell
y' cap blanch te desfigura,
t' he de dar un bon concell:
si t' vols tenyir be'l cabell
fesho ab aquesta tintura.

TINTURA ABISINIA INSTANTANEA

EDICIÓ DE PROPAGANDA DEL COMPENDI DE LA

DOCTRINA CATALANISTA

PREMIAT EN LO CONCURS REGIONALISTA

del "CENTRE CATALÀ", de Sabadell

Aprobat per la Junta Permanent de la Unió Catalanista

Tirada 100.000 exemplars

Forma un opúscul de 32 planes en octau, d' esmerada impressió sobre paper satinat y ab cuberta de color.

PREU: 15 céntims.

Les demandes al engrós al Secretari del «Centre Català» de Sabadell.

PIANOS Y HARMONIUMS

—DE—

DIEGO SALAS

SE VENEN Á PLASSOS Y AL CONTAT

SE LLOGAN, RECOMPOSAN Y AFINAN

Magatzems: Bell-lloch, n.º 1.—botiga

IMPREMPTA Y ENQUADERNACIÓ

MANEL LLACH

Ferreria Vella, 5

GERONA

Mercaders (Neu) 12

Impressió de tota classe d' obres, folletos, circulars, sobres, paper comercial, tarjetas, esquelas mortuorias, facturas y demés objectes referents al ram d' Imprempta.

Assortit de tots los documents y demés objectes per la Guardia Civil.

Documents pera los Municipis y Jutjats municipals.

Encuadernació de tota classe de llibres per luxosos que sian.

Preus sumament baratos

500 fulls de paper comercial timbrat 5 ptes. | 1000 sobres comercials timbrats 5 ptes.

FERRERIA VELLA, 5—GERONA

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companyia general de segurs sobre la vida estableta à Barcelona

CAPITAL SOCIAL

10.000.000 DE PESSETES

Capitals suscrits fins al 31 Dezembre 1893 87,949,791'98 ptes

Actiu en idem . . . . . 15,337,928'87

Sinistres pagats fins á idem . . . . . 32,82,316'89

Reserves 6 fondos de segur á idem . . . . . 4,178,675'62

Les principals classes de segur son:

Vida entera.—Capital pagador á la mort del assegurat, la seva dona, fills ó qualsevol altre persona designada anteriorment.

Mixto.—Capital pagador al assegurat si viu lo die fixat ó, immediatament d' ocurrir la seva mort, á la persona designada per ell mateix.

Terme fixo.—Capital pagador en lo die fixat sia al assegurat ó als seus hereus. En cas de mort del assegurat s'acaixa lo pago de les primes.

Aquests segurs participan en un 50 per 100 dels beneficis de la Companyia.

SEGURS DE CAPITAL APLASSAT

Segurs temporals.—Segurs de sobrevivencia

SEGURS MIXTOS A CAPITAL DOBLAT

Rentes Vitalicies.

Delegat General á n' aquesta província:

Joseph Coderch y Bacó, advocat.—GERONA.

FONTBERNAT—Callista

—(Ulls de poll)—

S' ARREGLAN LOS PEUS Á DOMICILI

PROGRÉS, 23—Perruqueria.

GEOGRAFIA DE CATALUNYA

PER EN FRANCISCO FLOS Y CALCAT

Consta de 208 planas, conté alguns gravats entre ells dos mapas, y no mes val l' exemplar enquadernat

SIS RADIS

Al engrós á QUINZE PESSETAS la dotzena.

De venda en la llibreria de D. Joseph Franquet

FILL DE FRANCISCO VILARDELL Y COMP.

SALT

Molí Fariner

Sistema AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan las moltas á preus sumament modichs.

ESTABLIMENT Y TALLER

PAU CASSÁ

PINTOR Y EMPAPERADOR

Magnífichs mostruaris de papers pera decorar habitacions desde 25 céntims á 30 pessetes la pessa.

Cromos, motilles, transparents y cuadros

Novetat, bon gust y economia

Gerona.—Baxada del Pont de pedra, 14

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

del «Centre Catalanista de Gerona y sa Comarca»

Redacció y Administració: Cort-Real núm. 7, 1er

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

Gerona	1 peseta	trimestre
Fora	1'25	id.
Estranger	1'50	id.

Un numero sol, 10 céntims